

GIỚI THIỆU BẢNG PHÂN LOẠI DDC VÀ MỘT SỐ NGUYÊN TẮC *

ThS Đặng Thị Mai

Thư viện Quốc gia

1. Giới thiệu chung

Bảng DDC được hình thành vào năm 1873 và được xuất bản lần đầu năm 1876 với mục đích sắp xếp sách và mục lục của Thư viện Trường Đại học Amherst (Massachusetts), bởi Melvil Dewey (1851 - 1931). Bảng DDC dùng các phân số thập phân để biểu thị 10 lớp phân loại chính từ 0 - Tổng loại; đến 9 - Địa lý, Lịch sử và Các ngành khoa học phụ trợ. Các phân số thập phân có thể được mở rộng vô tận để gắn cho các chủ đề mới, và thể hiện cấp bậc tri thức của chủ đề mà chúng đại diện.

Với những đóng góp vô cùng to lớn đó, Melvil Dewey được xem là người cha của ngành thư viện hiện đại. Bảng này vẫn tiếp tục được sửa chữa, với lần xuất bản 20 (1993). DDC có cả phiên bản chạy trên máy tính hệ điều hành DOS được gọi là Dewey điện tử. Hiện tại là xuất bản lần 21, và cùng với lần xuất bản này DDC có phiên bản chạy trên Microsoft Windows (được gọi là Dewey for Windows) có nhiều cải tiến so với phiên bản chạy trên DOS. Người sử dụng có thể tận dụng những ưu thế của môi trường Windows để thể hiện đồng thời nhiều dữ liệu từ bất cứ nơi nào trong bảng. Dewey for Windows còn bao gồm những chủ đề của TVQH Mỹ hiện được xếp tương ứng với các số phân loại trong bảng chính.

Trong khoảng từ 4-8 năm, DDC lại được biên tập lại. Việc sửa đổi Bảng là một quá trình lâu dài, có hệ thống, có lưu ý tới nhu cầu người sử dụng, và những phát triển mới trong phân loại và tri thức. Văn phòng biên tập Bảng được đặt tại Phòng Phân loại của TVQH Mỹ - Đó là một thuận lợi để các nhà biên tập theo sát thực tế ứng dụng bảng của các chuyên gia phân loại. Thông qua việc phân loại các đầu sách và kết hợp chặt chẽ với các chuyên gia phân loại, các nhà biên tập có thể khám phá ra các xu hướng trong các tài liệu xuất bản và thể hiện chúng trong bảng phân loại.

DDC là hệ thống PL được sử dụng rộng rãi nhất trên thế giới: được dùng trong hơn 135 nước, được dịch ra hơn 30 thứ tiếng. Là một hệ thống phân loại nhằm mục đích phân loại sách, các loại tài liệu khác, về tất cả các chủ đề, bằng tất cả các ngôn ngữ, và ở mọi loại hình thư viện.

2. Cấu trúc nội dung và một số nguyên tắc của hệ thống

a- Mức tối thiểu 3 con số: Bất kỳ một con số nào có ít hơn 3 con số cơ bản thì phải thêm số 0 vào bên phải hoặc bên trái của các số chính để tạo thành một số có ít nhất 3 con số. TD: 001, 010, 100

* Báo cáo tại Toạ đàm ...

b- Cách ghi chép một kí hiệu phân loại: Dấu chấm được đặt giữa số thứ 3 và thứ 4 khi một ký hiệu được mở rộng vượt 3 con số. Dấu chấm ở đây không phải là số thập phân trong toán học. Nó là sự ngừng tâm lý để ngắt sự đơn điệu của các con số và để dễ dàng ghi chép các ký hiệu PL. Đồng thời cũng dễ nhớ hơn. Dấu chấm đã giúp cho đôi mắt và trí nhớ.

Tương tự mục đích như dấu chấm, dùng khoảng cách nếu một ký hiệu phân loại mở rộng ngoài 6 con số, thì các con số còn lại được in theo nhóm 3 con số với 1 khoảng cách giữa mỗi nhóm. TD: 621.388 002 88

c- Các số trong ngoặc vuông: Bất cứ một con số nào trong dấu ngoặc vuông thì không hợp lệ và không có nội dung tại thời điểm đó. Một con số như vậy sẽ không được sử dụng. Đó là các con số chưa bao giờ được ấn định trong bảng; hoặc đã bị chuyển đổi ở các lần xuất bản trước và vẫn chưa được ấn định lại; hoặc bị trống tại lần xuất bản hiện tại (do nội dung đã bị chuyển sang các số phân loại khác)

d- Các số trong ngoặc đơn: Tại một số vị trí trong bảng, DDC đưa ra một số ký hiệu lựa chọn dành cho các TV mà hệ thống ký hiệu chuẩn không đáp ứng được. Các ký hiệu lựa chọn là một phương tiện để điều tiết những khác biệt về nền văn hoá, và là một cơ chế để nhấn mạnh các chủ đề quan trọng của địa phương. Thí dụ để làm nổi bật Tôn giáo, Văn học, hoặc Ngôn ngữ của một nước đặc thù, các TV có thể chèn thêm các chữ trong hệ thống ký hiệu này hoặc sử dụng hệ thống ký hiệu vẫn tắt hơn. Các ký hiệu phân loại lựa chọn được để trong ngoặc đơn

3. Các ghi chú và chỉ dẫn

Mỗi mục từ trong bảng chính, ngoài ký hiệu phân loại và đề mục của nó, còn gồm thêm một số ghi chú và chỉ dẫn. Có nhiều loại ghi chú khác nhau, mỗi ghi chú có chức năng khác nhau. Các ghi chú giúp cho việc giải thích ý nghĩa, phạm vi, và giới hạn của chủ đề được đề cập trong mục từ đó. Một số ghi chú tham chiếu tới ký hiệu phân loại thích hợp hơn, một số tham chiếu tới ký hiệu phân loại liên quan, hoặc so sánh. Các ghi chú về "định nghĩa", hoặc "phạm vi" sẽ xác định, minh hoạ, hoặc giải thích phạm vi của mục từ và các đề tài khác nhau của nó. Ghi chú "tên khác nhau", "xếp ở đây", hoặc "bao gồm" đã liệt kê các đề tài được phân loại dưới một ký hiệu phân loại đã cho. Ghi chú "xếp ở nơi khác", và các tra cứu sẽ chỉ dẫn tới một ký hiệu phân loại cụ thể hơn và thích hợp hơn. Ghi chú "sửa đổi", "không được dùng tiếp", "định vị lại", hoặc "không được sử dụng" thì thông báo những thay đổi hoặc những áp dụng đặc biệt. Quan trọng nhất trong các ghi chú là ghi chú mở rộng một ký hiệu phân loại, hay còn gọi là ghi chú "Xây dựng ký hiệu phân loại"

- Ghi chú "Xây dựng ký hiệu phân loại" là quá trình làm cho một ký hiệu phân loại đã cho mang tính đặc trưng hơn và thích hợp hơn, bằng cách thêm ký hiệu từ các bảng phụ, hoặc các phần khác của bảng chính. Có 2 phương pháp cho ghi chú này:

+ *Khi không có chỉ dẫn*: Bất kỳ một ký hiệu nào từ Bảng 1 (Bảng trợ ký hiệu chung) đều có thể được thêm vào một ký hiệu PL từ bảng chính mà không cần một hướng dẫn nào. Song chỉ không thể thực hiện được khi có ghi chú là không thể thêm trợ

ký hiệu chung, hoặc không được đối với những đề tài đã có "vị trí đúng", hoặc ý nghĩa của chúng là thừa. TD: Trợ ký hiệu chung ở Bảng 1 cho lịch sử sẽ không được thêm vào ký hiệu phân loại Lịch sử ở bảng chính

+ *Chỉ khi có chỉ dẫn*: Ta có thể thêm một trợ ký hiệu từ Bảng phụ 2-7 hoặc một phần ký hiệu của Bảng chính vào một ký hiệu nào đó trong Bảng chính chỉ khi có chỉ dẫn. Thường chỉ dẫn này là "Thêm vào ký hiệu phân loại cơ sở ... số đi sau ...". Việc hiểu chính xác và việc áp dụng chỉ dẫn này là vấn đề chính yếu trong việc xây dựng ký hiệu phân loại của Bảng DDC.

- *Tầm quan trọng của các ghi chú*: Có nhiều đề mục phân loại có từ 2 ghi chú trở lên. Trong trường hợp đó, các ghi chú không làm hạn chế, hoặc ảnh hưởng lẫn nhau. Bảng chính của DDC có rất nhiều ghi chú mang tính "định nghĩa", "phạm vi", "bao gồm", "xếp ở đây", và "xếp ở nơi khác"; và các tra cứu "xem". Các ghi chú giúp rất nhiều cho việc phân loại chính xác một tài liệu. Chúng cũng giúp đạt được sự thống nhất trong việc giải thích các mục từ. Vì vậy, những ghi chú trong các bảng chính và bảng phụ là rất cần thiết trong việc giải thích các vị trí, ranh giới và phạm vi của các chủ đề khác nhau. Ghi chú "thêm vào" (để xây dựng ký hiệu phân loại) đã làm tăng khả năng của DDC để phân loại ngày càng nhiều chủ đề hơn một cách chi tiết nhất.

4- Bảng tra chủ đề

Bảng tra chủ đề luôn luôn là một phần quan trọng của bảng phân loại. Nó có tác dụng hơn một bảng tra chữ cái.

Bảng tra chủ đề không chỉ sắp xếp các thuật ngữ chủ đề theo trật tự chữ cái, mà còn nối thuật ngữ đó với ngữ cảnh mà chúng xuất hiện trong bảng chính. Nó còn được gọi là bảng tra tương quan vì có liên quan của chủ đề với ngành học. Đương nhiên các chủ đề được sắp xếp theo chữ cái, và đi cùng là các thuật ngữ xác định ngành học mà trong đó chúng được xử lý, các thuật ngữ này cũng được sắp xếp theo chữ cái.

TD:

Động vật lưỡng cư	597.8
Công nghệ bảo tồn	639.977 8
Cổ sinh vật học	567.8
Động vật học	597.8
Kinh tế học nguồn thiên nhiên	333.957 8
Miêu tả bằng nghệ thuật 7	04.934 278
Nông trường	639.378
Sân bản thương mại	639.13
Thức ăn	641.396
Nấu ăn	641.696
Vẽ	734.676

Rõ ràng là, nhiều khía cạnh của động vật học lưỡng cư đã được ghép lại với nhau từ các vị trí rải rác trong Bảng chính.

Tất cả các thuật ngữ được tìm thấy trong Bảng chính và các Bảng phụ đã được sắp xếp hợp lý theo một trật tự có hệ thống mà thực hiện từ chung đến cụ thể. Sự sắp xếp như vậy được thiết kế để phản ánh cấu trúc kiến thức và sự tiến hoá của nó. Để định vị một chủ đề trong Bảng, bất kỳ ai sử dụng Bảng DDC đều phải dùng đến Bảng tra chủ đề - chìa khoá để mở Bảng phân loại.

Kết luận:

Bảng phân loại, được định nghĩa là một hệ thống hợp lý dùng để sắp xếp các tri thức, đã đóng một vai trò sống còn trong suốt lịch sử thư viện và các dịch vụ và quản lý thông tin. Trong một thư viện hiện đại, sách và các loại tài liệu khác được sắp xếp theo chủ đề để giúp việc tìm kiếm tài liệu cho bạn đọc. Bảng phân loại cũng được sử dụng để sắp xếp các tiêu đề trong mục lục phân loại, hoặc trong thư mục. Phương pháp phân loại trong mục lục truy cập công cộng trực tuyến (OPACs) là một phương pháp có hiệu quả trong việc đáp ứng các nhu cầu thông tin. Trong môi trường điện tử, bảng phân loại đang được sử dụng ngày càng tăng, được xem là một phương tiện tổ chức và truy cập thông tin. Có một số bảng phân loại nổi tiếng trên thế giới, như Bảng phân loại DDC, Bảng phân loại của Thư viện Quốc hội Mỹ (LC), Bảng phân loại thập phân bách khoa, Bảng PL của Liên Xô (BBK)... Trong đó Bảng DDC - Bảng phân loại gốc của Mỹ, đã được sử dụng, nghiên cứu, và thảo luận nhiều nhất trên thế giới.